

Aynılık-Farklılık Bağlamında Kimlik Siyaseti

Oğuzhan GÖKTOLGA¹

Özet

Aydınlanma düşüncesinin bireyci yaklaşımı, postmodern dönemde çok ciddi eleştirilere maruz kalmasına rağmen, bugün hala Batı dünyasında etkisini sürdürmektedir. Bireyin rasyonel kararlar alma yetisine sahip bir varlık olduğu düşüncesi sarsılmış olsa dahi, irrasyonel de olsa birey tercihlerine saygı gösterilmesi fikri, modern sonrası dönemde geçerliliğini kolay kolay kaybetmeyecek gibi görünmekte.

Kimlik siyaseti, özellikle 1960'ların sonlarından itibaren, hem akademik alanda, hem de pratik siyasette en çok vurgu yapılan kavramlardan bir tanesi haline gelmiştir. Modern sonrası dönemin "farklılıklar"ı ön plana çıkaran düşünce yapısı, kimlik siyasetinin gelişmesindeki temel unsurlardan bir tanesidir. Ancak, "farklılıklar"dan hareketle ortaya çıkan kimlik siyaseti, zaman içerisinde farklılığı değil, aynılığı ön plana çıkarmaya başlamıştır. Çünkü netice itibarıyla kimlik siyaseti bireysel kimlikler üzerinden değil, kolektif kimlikler üzerinden oluşturulan bir kavramdır. Kolektif kimlikler ise her zaman için farklılıklara değil, aynılıklara vurgu yapagelmiştir. Aynılıklara yapılan vurgu da, bireysel farklılıkların bastırılması, yok sayılması, en hafifinden yaşanılmaması sonuçlarını doğurabilmektedir.

Bu çalışmada, kimlik siyasetinin farklılıklar üzerinden değil de aynılıklar üzerinden oluşturulmasının nedenleri ve sonuçları üzerinde durulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kimlik, siyasal kimlik, kimlik siyaseti.

Abstract

The individualist approach of Enlightenment is still effective on Western thought, even it has seriously been criticized at post-modern era. Even the idea that the individual is an entity with capacity of taking rational decisions has been weakened. Even he takes irrational decisions, the individual should be respected. This approach seems to be a valid approach for long.

Identity politics has been a famous issue in both academia and the politics, since 1960s. The approach of the postmodern era which brings differences foregoing, is one of the main factors of this situation. However, identity politics whose starting point is differences, has a potential to transform into a process in which similarities are important rather than differences. Because, identity politics is based on collective identities, rather than individual identities. And collective identities stress similarities, rather than differences. Stress on similarities may result in pressure on differences.

At this study it is aimed to analyze the effects of identity politics on similarities and differences.

Key Words: Identity, political identity, identity politics.

¹ Yrd. Doç. Dr., İnönü Üniversitesi İİBF Uluslararası İlişkiler Bölümü, Kampüs/MALATYA, oguzhan.goktolga@inonu.edu.tr

1. Kimlik ve Kimlik Siyaseti

Kimliğin sorunsallaştırılmasıyla ortaya çıkan kimlik siyaseti, postmodern dönemin temel siyaset tarzıdır ve siyaset içerisinde bir kimlik edinmenin aksine, kimlik üzerinden siyaset yapmak temelinde cereyan etmektedir.

Kimlik siyasetinin analiz edilebilmesi, terimi oluşturan iki kavramın, yani kimlik ve siyaset kavramlarının irdelenmesini gerekli kılmaktadır.

Tarihten, coğrafyadan, biyolojiden, üretken ve üretmeye yönelik kurumlardan, kolektif hafızadan, kişisel fantezilerden, iktidar aygıtlarından ve dinsel vahiylerden etkilenecek oluşturulan (Castells, 2006: 14) ve özetle “insanın kendisini kendi gözünde ve diğerlerinin aynasında nasıl gördüğünü ifade eden” (Bilgin, 1995: 71) kimlik, modern dönemin bir sorunsalı olarak gerek akademik alanda, gerekse toplumsal ve bireysel yaşamda sıklıkla vurgulanan bir kavram olmuştur.

Özetle “ben kimim?”, “nereye aitim?” ve “nasıl uyum sağladım?” sorularına verdiğimiz cevaplarla oluşturduğumuz kimlik, tanımlanması oldukça zor olan kavramlardan bir tanesidir. Bu zorluğun çeşitli nedenleri vardır. Bu nedenlerden bir tanesi, yukarıda Castells’ten alıntılıdığımız tanımdan da görüleceği gibi, kimliğin doğası gereği birçok bilim dalı ve kavramla ilişkili olması ve buna bağlı olarak da kavramın farklı bilim dallarınca ele alınıyor olmasıdır. Ama kimliğin tanımlanmasını zorlaştıran esas neden, bu tanımlanma çabasında “objektivite”nin, sağlanmasında yaşanan zorluklardır. İnsanın kendi dışındaki nesne ve olguları tanımlarken bile değer bağımsızlığı, objektifliği tam olarak sağlayamazken, kendisini analiz ederken bu objektifliği sağlaması zordur.

Kimlik siyaseti, bireysel kimliklerden çok, kolektif kimlikler üzerinden işlemektedir. İnsanın toplum içerisinde yaşama zorunluluğunun bir sonucu olarak ortaya çıkan toplumsal kimlikler, insanların hayatlarını tek başlarına devam ettirememelerinden kaynaklı zorunluluklar sonucunda ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla “ihtiyaç” kavramı, toplumsal kimliklerin oluşumunda önemli bir unsurdur. Ancak, toplumsal yaşam içerisinde geliştirilen bütün toplumsal kimlikleri kolektif kimlik olarak algılamak doğru değildir. Kolektif kimlikleri diğer kimliklerden ayıran unsur, kolektif kimliklerin kolektif bir amaç etrafında oluşmaları ve bir eylemliliği gerektirmeleridir.

Kimlik siyaseti terimini oluşturan ikinci kavram “siyaset” kavramıdır. Genel hatlarıyla “maddi ve manevi değerlerin otoriteye dayalı olarak dağıtılması süreci” (Dursun, 2002: 30) olarak özetleyebileceğimiz siyaseti kapsamlı olarak analiz etmek oldukça güçtür. Bu güçlüğü

altında yatan etken de siyasetin doğası itibarıyla karmaşık bir yapıya sahip olması ve siyasetin “yükü” bir kavram olmasıdır (Heywood, 2006:2). Başka bir ifadeyle insanlar siyasete, gerek kendi doğası nedeniyle, gerekse kendi bireysel ve toplumsal arka planlarına bağlı olarak farklı çağrışımlar yüklerler.

Burada, siyaset ve siyasal arasındaki ayrıma değinmek yararlı olacaktır. “Siyasal”ı toplumsal formasyona dair sonsuz sayıdaki ihtimallerin ontolojisi, “siyaset”i de bu olasılıkların gerçekleştirilmesi (realizasyonu, gerçeğe dönüştürülmesi) olarak kavramlaştırılabiliriz (Kahraman, 2004: 56). Mouffe’nin sözleriyle ifade edecek olursak, siyaset ontik (varlıksal), siyasal ise ontolojik düzeye tekabül eder (Mouffe, 2010: 16).

“Kimlik” ve “siyaset” kavramlarını tanımladıktan sonra, kimlik siyasetinin tanımını yapmak daha kolay olacaktır. Kimlik siyaseti, baskılanmış ve marjinalize olmuş gruplara üyeliğin siyasal taleplerde bulunmak için ortak bir temel hazırladığı hareketleri tanımlamak üzere kullanılan bir terimdir. Başka bir ifadeyle “kimlik siyaseti”, kişilerin kendilerini farklı hissedişlerin ve marjinalizasyon deneyimlerinin kaynağı olarak gördükleri gruplar ve kategoriler içerisinde özdeşleşme yoluyla ifade ettikleri bir stratejiye tekabül eder (Dunn, 1998: 20).

Kimlik siyasetinin temelleri 1970lerin, 1980lerin ve daha öncesinde 1960ların yeni sosyal hareketlerine dayanır. ‘60ların hareketi, toplumsal cinsiyet, ırk, kolonyal tahakküm vb. gibi farklı siyasetleri birleştirmeyi amaçlamıştı. Ancak, hareket 70’lerde hareket, her biri kendi çıkarı için uğraş veren feminizm, çevrecilik, siyah hareketi gibi “yeni sosyal hareketler”e bölünmüştür.

Kimlik siyaseti, modern indirgemeciliğin, soyut evrenselciliğin ve özcülüğün eleştirisinde olduğu kadar çoklu siyasal sesleri meşrulaştıran çoklu perspektifli stratejiler de kullanmasıyla da postmodern teorisinin etkilerini taşır. Kimlik politikasında bireyler kendilerini temelde “bastırılmış” olarak belirginleşmiş olan bir gruba mensubiyetle tanımlarlar. Bu kimlikler, bir kimsenin dominant kültürün emrinde olmalarına neden olan toplumsal cinsiyeti, ırkı, sınıfı, cinsel tercihi tarafından belirlenen ve temel bir kimlik işareti olan “subjectposition (özne pozisyonu)” etrafında döner. Sınıf asli bir kimlik formu olmasına karşın, kimlik siyaseti sınıf siyasetine karşı olarak tanımlanmıştır (Best, Kellner, 1998: 288).

Kimlik siyaseti öncelikli olarak kimliğin sorunsallaştırılmasıyla alakalıdır. Kimliğin sorunsallaştırılması, modern dönemle birlikte toplumun giderek genişlemesinden ve karmaşıklaşmasından ayrı düşünülemez. Bu dönemde yaşanan geleneksel toplumsal

yapılardaki erozyon, kişilikte yabancılaşma duygusu, toplumsal yapıların çöküşü, toplumsal ilişkilerin atomizasyonu ve kitle iletişim araçlarının gelişmesi, kimliğin sorunsallaştırılmasında temel etkenlerden bir tanesi olmuştur (Dunn, 1998: 25). Teknolojide yaşanan gelişmeler, dünya ile buluşmak için insanların dışarı çıkmaları imkanını arttırırken, kitle iletişim araçlarındaki gelişmeler; karşıt süreç anlamına da gelebilir: Dünyayı dışardan kendi odanıza, kulübenize ya da barakanıza getirmek. Her iki süreç de yatay bir toplumda merkezi öneme sahiptir (Friedman, 2002: 73).

2. Kimlik Siyasetinin Ortaya Çıkış Süreci

Ulus devlet örgütlenmesi, modern kimliğin oluşumunda özellikle de kolektif kimliklerin oluşumunda önemli bir etkiye sahiptir. Pozitivizm ve laiklik temelinde oluşturulan modernizm, bir iktidar kurma sürecidir ve merkezi iktidarı güvence altına alabilmek için yeni yöntemler ve mekanizmalar geliştirmiştir (Kahraman, 2002: xi). Bu mekanizmaların başında da ulus-devlet örgütlenmesi gelmektedir.

Devlet, merkezi konumunu sürdürebilmek için ya değer boyutunu önemsizleştirmeye yönelir ya da birçok grup tarafından kabul görecektür tüketimcilik veya refah gibi değerlere indirgemeler yapmak zorundadır (Bayram, 2005: 49). Modern devlet, tüm toplumsal kimlikleri vatandaşlık potasında eritmiş ve cinsiyet, etnisite ve ırk gibi alt kimliklerin kamusal alana yansımaları sınırlandırmıştır. Daha doğrusu bunu, tüm vatandaşlarına eşit şekilde muamele edebilmenin gereği olarak görmüştür. Bu bağlamda türdeş bir bütün oluşturdukları düşünülen vatandaşlara “farklılık” değil, “aynılık” esasında yaklaşılır. Bu şekilde vatandaşlardan devlet tarafından verilen üst kimlik uğrunda alt kimliklerini unutmaları ya da en azından kamusal alana taşımamaları istenir. Böylece kamusal alan, devlet tarafından müdahale yoluyla daraltılan bir alan haline gelir (Beriş, 2003: 504).

Modern dönemde siyasal alandan uzak tutulan farklılıklar ve alt kimliklerin, modern sonrası dönemde siyasal alana aktarılması, kimlik siyasetinin çıkış noktasıdır. Modern sonrası dönemde siyasal alanın değişmesinde, “anlam kaybı ve buna bağlı olarak yaşanan değişimde” “anlam kaybı ve bireyselleşme”, “kapitalizmde yaşanan yapısal dönüşüm”, “ideolojilerin algılanmasında ve işlevselliğinde değişim” ve “ulus-devletin işleyişinde değişim” temel nedenlerdir. Kimlik siyasetinin ortaya çıkışında ise, yukarıda değindiğimiz dönüşüm nedenleri içerisinde düşünebileceğimiz “sınıfsal yapıda değişim”, “beklentilerde yaşanan değişim” ve “vatandaşlık algısında değişim”in temel belirleyiciler olduğu söylenebilir.

2.1. Sınıfsal Yapıda Değişim

Sınıfsal yapıda yaşanan değişim, postmodern dönemde siyasetin işleyişi üzerinde önemli etkilere sahiptir. Modern dönemde siyasal örgütlenme kendilerini gelecekle ilişkilendiren, sınıf çıkarına dayalı hareketler ve bunlara duyulan tepkiler etrafında gerçekleşmiştir (Mulgan, 1995: 22) ve büyük ölçüde iki kutuplu bir sınıfsal toplumsal yapı üzerine inşa edilen modern siyaset, partiler, meclis ve sendikalar üzerinden işlemektedir. (Küçük, 2000: 60). Postmodern dönemde ise bir statü ve yaşam tarzı oluşturucusu olarak tüketimin gittikçe artan rolü üzerinde durulmakta ve çeşitli sınıf kategorilerinin ve toplumsal eşitsizliklerin üretimden çok tüketim modelleri temelinde ve kültür bağlamında ayrışmaya başladığı ileri sürülmektedir (Yanıklar, 2010: 207).

2.2. Beklentilerde Yaşanan Dönüşüm

Siyasal yapılanmadaki dönüşüme etki eden bir diğer faktör, insanların hayat karşısındaki beklentilerinde ve otoriteden talep ettiklerinde yaşanan değişimdir. İnsanlar artık gündelik hayatlarını öncelikli olarak yaşamakta ve otoriteden gündelik hayatı kolaylaştırmasını talep etmektedir. Pek çok kişi, parti politikalarında yaşanan gelişmelerin, kendi sorunlarıyla pek az ilgisi olduğunu düşünmekte (Giddens, 2004: 112) ve ulusal politikalar insanlar için pek çok referans noktasından sadece birisi konumuna geldiği için, insanlar politik alanda olan bitenle çok fazla ilgilenmemektedirler (Giddens, 2004: 97). Bu şartlar altında siyaset, ulusal ölçekten yerel ölçeğe doğru kaymakta ve insanların ilgisi, daha ziyade günlük yaşam çevrelerine olan bitene yönelmektedir (Bilgin, 2007: 22).

Bugün insanların yaşamlarını etkileyen en önemli değişikliklerin çoğu, resmi politik alanda başlatılamaz ve onun tarafından ancak kısmen etki altına alınabilir. Bu tür değişiklikler, zamanımızın toplumsal devrimlerini oluşturur; demokratikleşme süreçlerine baskı yaparlar, ama bu etkiler ve baskılar politik arenaya da el atmakta ve liberal demokratik sistemi güçlendirdikleri kadar, dengesini de bozmaktadırlar (Giddens, 2004: 113).

Taleplerde olan değişiklikler özel-kamusal alan farklılığını da sorgulanır hale getirmektedir. Modern kamusal alan kavramsallaştırması üç kurucu varsayıma dayanmaktadır. Bu varsayımların ilki, kamusal alanda birbirleriyle konuşan insanların statü farklılıklarını paranteze almak ve toplumsal olarak eşitmiş gibi müzakere etme yetisine sahip oldukları varsayımdır. Diğer bir ifadeyle, siyasal demokrasi için toplumsal eşitliğin gerekli bir şart olmadığı varsayımı. İkinci varsayım, birbirleriyle rekabet halinde olan halkların çoğalmasının, daha iyi bir demokrasinin ötesinde değil önünde bir adım olduğudur. Yani, tek ve kapsamlı bir kamusal alan, çoklu hakların rabitasına her zaman tercih edilir. Üçüncü varsayım, kamusal alandaki söylemlerin ortak iyinin müzakere edilmesiyle

sınırlandırılmasıdır. Özel çıkarlar ve özel konuların kamusal alanda görüşülmesi her zaman için istenilmeyen bir durumdur.

Ancak, postmodern dönemde kamusal alan kavramsallaştırması, modern kamusal alan kavramsallaştırmasının varsayımlarının karşıtı varsayımlara dayanmaktadır. Bu üç karşı varsayımlardan ilki, katılımsal eşitliğin sistemik toplumsal eşitsizliklerin parantez içine alınmasının değil, elimine edilmelerinin gerektiği varsayımdır. İkinci varsayım, bu tür eşitsizliklerin süregittiği yerlerde karşılıklı olarak birbirleriyle rekabet halinde olan halkların çokluğunun, sadece müzakereye dayalı tek bir kamusal alanı öngören modern kamusal alan anlayışına tercih edilir olduğudur. Üçüncü varsayım ise, modern toplumun “özel” olarak etiketlediği ve kabul edilemez olarak gördüğü çıkarlar ve konuların kamusal alan dâhil edilmesi gerektiği varsayımdır (Pakulski, 1999: 288 ve 295). Çağdaş toplumlardaki karmaşıklıklardan bir tanesi, sivil toplum ve karar alma mekanizmaları arasında bir boşluk olmasıdır. Toplumsal alanda oluşan muhalefet, siyasal katılımın mevcut kanallarına kolayca adapte olamamaktadır (Melucci, 1999: 82). Kamusal alan, kendi ayrı içeriğinden boşaltıldı, ona kendine ait bir gündem bırakılmadı, artık özel dertler kaygılar ve sorunlardan oluşan bir yığından ibarettir (Bauman, 2000: 38).

2.3. Vatandaşlık Algısında Dönüşüm

Vatandaşlık kavramının aşınmasında, daha önce değindiğimiz bireyselleşme ve buna bağlı olarak yaşanan anlam kaybının önemli bir etkisi vardır (Bauman, 2005: 66). Vatandaşlık kavramı, bir siyasal topluluk olarak ulus-devletin eşit hak ve görevlere, özgürlüklere ve sınırlamalara, güç ve sorumluluklara sahip bireylerini tanımlamak üzere kullanılır (Alpaslan, 2008:1) Tanımdan da anlaşılacağı üzere vatandaşlık, bireyle birey değil, bireyle devlet arasındaki ilişkiselliği ifade etmek üzere kullanılmaktadır. Ulusal vatandaşlık fikri Fransız Devrimi ile temel bir nitelik kazanmıştır.

Christopher Pierson “The Modern State” (2004) adlı kitabında ulus devlette vatandaşlığın temel özelliklerini şu şekilde belirtmiştir: Üyelik, statü, haklar, görevler, eşitlik, aktif katılım. Vatandaşlık bağlamında üyelik, daha önce de belirttiğimiz gibi siyasal bir topluluğa üyeliktir. Siyasal bir topluluğa üye olmak demek üyelerin kendilerini ilgilendiren konularda karar alma süreçlerine katılımını da gerektirir. Dolayısıyla üyeliği vatandaşlık bağlamında aktif katılımı birlikte düşünmek daha doğru olacaktır.

Postmodern dönemde vatandaşlık bağlamında üyelik, birden fazla siyasal topluluğa üye olma talepleriyle karşı karşıyadır. Özellikle üniter bir yapıya sahip olmayan ve birden fazla hukuksal sistemin olduğu ülkelerde vatandaşlar, birden fazla eyaletin vatandaşlığını talep

edebilmektedirler (Pierson, 2004: 76). Bunun yanı sıra, küreselleşmeyle birlikte hız ve yoğunluk kazanan insan hareketliliği, çok sayıda insanın farklı ülkelerde yaşaması sonucunu doğurmuştur. Farklı ülkelerde ikamet eden/etmek zorunda kalan insanlar, hem yaşadıkları ülkenin hem de kendi ana vatanlarının vatandaşı olmayı talep etmektedirler.

3. Kimlik Siyasetinin İşleyiş Biçimi

Kimlik siyaseti üzerine geliştirilen yaklaşımlar, genellikle kimlik ya da tanınma taleplerini dile getiren değişik grupların mağduriyeti üzerine kurulmuştur. Bir kimliğin siyasal arenaya taşınabilmesi için, başka bir ifadeyle kimlik siyasetinin konusu olabilmesi için, öncelikli olarak o kimliği taşıyan insanlar arasında farklılığa ilişkin bir farkındalığın gelişmesi gerekmektedir. Ancak, bu farkındalık kimlik siyasetinin oluşumu için yeterli değildir. İkinci olarak bu farkındalığın eşitsizliğe ilişkin olarak da gelişmesi gerekmektedir. Yani, belirli bir kimliği taşıyan insanların bu kimliklerinden kaynaklı bir eşitsizliğe maruz kaldıklarını hissediyor olmaları gerekmektedir. Kimlik siyasetinin oluşabilmesi için üçüncü unsur, belirli bir kimliği taşıyan insanların o kimliği taşımalarından dolayı bir baskı gördüklerine ilişkin bir farkındalık geliştirmeleridir (Knouse, 2009: 765). Ancak bu farkındalığın gerçekliklerden yola çıkılarak geliştiriliyor olması şart değildir. O kimliği taşıyan insanların böyle bir düşüncüyü benimsiyor olmasıdır farkındalıktan kastedilen.

Kimlik siyasetinin mağduriyetler üzerine kurulduğundan hareketle Hall, kimlik siyasetini ilk olarak ırkçı toplum uygulamalarına karşı belli bir savunmacı kimlik inşa etme zorunluluğunun ortaya çıkardığı bir olgu olarak tanımlamakta, kimlik siyasetinin bu ilk biçiminin, insanların ulusun çoğunluğu içerisinde bir kimlik ve özdeşleşmeden yoksun bırakıldıkları ve engellendiklerinde üzerinde durabilecekleri, özdeşleşebilecekleri başka kökler bulma çabasıyla ilişkilendirmektedir (aktaran: Bayri, 2008: 22).

Kimlik siyaseti, modern dönemde siyasetin ana amacı olan “sahip olmak” üzerine değil, kimliklerin öne çıktığı “sahip olmak” üzerine kuruludur. Bu iddiayı biraz daha ayrıntılandırarak olursak: “Kimlik merkezli” hareketlerin “çıkar merkezli” hareketleri ikame ettiği tartışılmaktadır: çıkar için savaşım veren sosyal hareketler kimlik için savaşan hareketler tarafından ikame edilmektedirler. Yeni sosyal hareketlerle bağlantılı olarak, kimlik politikaları Aydınlanmanın evrenselci hedeflerini reddetmektedir, çünkü bu yaklaşıma göre, Aydınlanma, cinsiyetçiliği, ırkçılığı, kapitalist sömürüyü ve Avrupa’nın hâkimiyetini manipüle etmekte ve meşrulaştırmaktadır (Kaya, 2007: 145).

4. Kimlik Siyaseti ve Aynılık-Farklılık Sorunu

Kimlik siyaseti, daha önce de belirttiğimiz gibi daha çok kolektif kimlikler üzerinden işleyen bir mekanizmadır. Kolektif kimlikler de, bireysel kimliklerin aksine, farklılıklardan değil, benzerliklerden yola çıkılarak inşa edilirler. Benzerlikler üzerine kurulan bir kolektif kimliğin, bireyin sahip olduğu diğer kimlikler üzerinde baskın hale getirilmesi, bireyin özgünlüğünü ve kimliklerin birleşmesiyle oluşan kişiliğini zedeleme tehlikesiyle karşı karşıyadır. Bu tehlikenin birkaç nedeni vardır:

Tehlikelerden ilki, kimlik siyasetinin, kazanılmış kimliklerden çok, verili kimlikler üzerinden işleyen bir mekanizma olmasıdır. Diğer bir ifadeyle, siyasal kimlikler, cinsiyet, etnisite, hemşehrilik gibi doğuştan gelen kimlikler üzerinden inşa edilir. Bu tür birliktelikler, zorunlu birliktelikler olup, bireysel iradeyi gerektirmeyen **aidiyet**lerdir. İnsanların doğuştan getirdikleri ve bir bireysel bir irade gerektirmeden sahip oldukları kimliklerin başat kimlik olarak kabul edilmesi, insanın sonradan edindiği ve **mensubiyet** temelinde bağlı olduğu kimliklerini yaşamasını zorlaştırabilmektedir. Mesela, etnik bir temel üzerinden yürütülen bir kimlik siyaseti, bir bireyin sonradan kazandığı dini yahut siyasal kimliğini yaşaması üzerinde baskı unsuru olarak kullanılma riski taşımaktadır.

Kimlik siyasetinin, bireyin özgünlüğüne karşı oluşturduğu potansiyel tehlikenin bir diğer nedeni, kimlik siyasetinin hissedilen “baskı” ve “dışlanmışlık” duygularından yola çıkarken, kendisinin de baskıcı ve dışlayıcı olması riskidir. Yani, kimlik siyaseti, kendisinin muzdarip olduğu bir durumu yeniden üretme riskiyle karşı karşıyadır.

Baskı ve dışlanmışlık duyguları, bu duyguları hissedilen insanlarda güçlü bir “biz”, “onlar” ayrımı duygusu da oluşturmaktadır. Başka bir ifadeyle, baskı gören “biz”, ve baskı uygulayan “onlar” vardır. Böyle bir düşüncenin riskli tarafı aşırı homojenleştirici olmasıdır. Yani, bizim dışımızdakilerin tamamının “baskı uygulayan”, bizim tamamımızın da “baskı gören” olarak algılanması. Kimlik siyaseti, “biz” içerisinde kabul edilen herkesin, “onlar”a karşı ve “onlar”ın dışında yer almasını öngörür. Ancak, unutulmamalıdır ki, bireyler hayatları boyunca birden fazla topluluğun parçasıdırlar ve hayatta pek çok aidiyet kategorisinin içerisinde yer almaktadırlar (Bilgin, 2007: 124). Modernleşmenin artması, kentleşme ve insan hareketliliğinin teknik ve ekonomik olarak kolaylaşması sonucunda giderek daha fazla aidiyet kategorisi içerisinde yer almakta birey. Bu aidiyet noktalarının kesişme noktaları olması da kaçınılmaz olmaktadır. Mesela, başka bir ulustan, etnisiteden, cinsiyetten biriyle ortak siyasal düşünceyi, ortak inancı, ortak ekonomik yaklaşımları, ortak hobileri paylaşmanız kaçınılmazdır. Ancak, kimlik siyasetine dayalı güçlü bir biz-onlar ayrımı, bir bireyin bu ortak aidiyet kategorilerinden bir kimlik lehine vazgeçmelerine zorlanması riskini taşımaktadır.

Kimlik siyaseti, sadece “onlar” karşı bir dışlamayı değil, “biz” içerisinde de aşırı homojenleştirme eğilimi sonucunda bir dışlama eğilimi taşımaktadır. Kimlik siyasetinin yürütülmesinde karar verici konumda olan insanlar, aynı kimliği taşıyan, ancak taşıdıkları diğer kimlikleri de göz önünde bulundurarak söz konusu kimlik üzerinden yürütülen siyaseti desteklemeyen, hatta eleştirel bakan insanlara karşı dışlayıcı olabilmektedirler. Korkaklıktan, hainliğe kadar değişen derecelerde sıfatlandırmalarla, aynı kimliği taşıyan insanlar yine aynı kimliği taşıyan insanlar tarafından dışlanabilmektedirler.

5. Sonuç

Kimlik siyaseti, insanların kimliklerini daha yaşayabilmeleri için siyaset mekanizmasını etkilemek amacı taşıyan bir mekanizmadır. Ancak, insanlar tek bir kimlikle hayatlarını devam ettirmeyip, aynı zamanda bir kişiliğe de sahiptirler. Kimliklerin birlikteliği olarak da tanımlayabileceğimiz kişilik, bireyin kimlikler içinde ve kimliklerle bir örgütlenmesidir; bu örgütlenme dinamik bir olgudur ve bireyin kimlikler aracılığıyla toplumsal çevreye/toplumsal yapıya uyumunu gösterir (Ergun, 2000: 12).

Kimlik siyaseti, aynı zamanda güçlü bir biz-onlar ayrımı üzerinden işleyen bir mekanizma olması nedeniyle, kişinin sahip olduğu diğer kimliklerinden, bir kimlik aleyhine vazgeçmelerini talep etme potansiyeli taşımaktadır. Bu durum da, kişinin özgünlüğü, farklılığı anlamına gelecek olan bireyselliğinden, çoğu zaman mensubiyet değil, aidiyetle bağlı olduğu, yani doğuştan kendi iradesi gereksizden ait olduğu bir kolektivite uğruna vazgeçmesi anlamına gelmektedir. Dolayısıyla, bireylerin bütün kimliklerini birlikte daha rahat yaşayabilmesi için, kimlik üzerinden siyaset yerine, siyaset içerisinde bir (siyasal) kimlik seçmeleri daha uygun görülmektedir.

Kaynaklar

- Pettit, P. (1997). *Cumhuriyetçilik*. A. Yılmaz (Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Alpaslan, G. (2008). *Küreselleşme Sürecinde Ulus-Devlet ve Vatandaşlık İlişkisi: Vatandaşlığın Dönüşümü*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Bauman, Z. (2000). *Siyaset Arayışı*, Tuncay Birkan (Çev.). İstanbul: Metis Yayınları.
- Bauman, Z. (2005). *Bireyselleşmiş Toplum*, Yavuz Alogan (Çev.). İstanbul: Ayrıntı.
- Bayram, A. K. (2005) "Modern Etik ve Siyaset", 2. Siyasette ve Yönetimde Etik Sempozyumu Bildiri Kitapçığı, s. 43-55.
- Bayri, H. (2008). *Türkiye'de Kimlik Siyaseti Sorunu ve Ulusal Kimlik*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Atatürk Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Beri, E. (2003) "Modernite'den Postmoderniteye", Mümtazer Türköne (Ed.), *Siyaset*, Ankara, Lotus.
- Best, S., Kellner D. (1998). Postmodern Politics and the Battle for the Future, *New Political Science*, V. 20, No:3, ss. 283-299.
- Bilgin, N. (1995). *Evrenselcilik Farklılık Temelinde Kolektif Kimlik*, İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Bilgin, N. (2007). *Kimlik İnşası*, Ankara: Aşına Kitaplar.
- Castels, M. (2006). *Kimliğin Gücü*, Ebru Kılıç (Çev.), İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Dursun, D. (2002). *Siyaset Bilimi*, İstanbul: Beta.
- Dunn, R. G. (1998). *Identity Crisis: A Social Critique of Postmodernity*, Minneapolis/London: University of Minnesota Press.
- Ergun, D. (2000). *Kimlikler Kıskaçında Ulusal Kişilik*, Ankara: İmge Kitabevi.
- Friedman L. M. (2002). *Yatay Toplum*, Ahmet Fethi (Çev.), İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.
- Giddens, A. (2004). *Modernliğin Sonuçları*, Ersin Kuşdil (Çev.), 3. Baskı, İstanbul: Ayrıntı
- Heywood, A. (2006). *Siyaset*, B. Berat ÖZİPEK vd. (Çev.), Ankara: Liberte.
- Kahraman, H. B. (2002). *Postmodernite İle Modernite Arasında Türkiye (1980 Sonrası Zihinsel, Toplumsal, Siyasal Dönüşüm)*. İstanbul: Everest yayınları.

Kahraman, S. G. (2004). *Radikal Demokrasi ve Vatandaşlık: Liberal ve Komunitaryan Yaklaşımlarla Bir Karşılaştırma*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara

Kaya, İ. (2007). Kimlik Politikaları: Tanınma mı? Yoksa Hegemonya mı?, *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*,2007/1, s.144-156.

Knouse, J. (2009). From Identity Politics to İdeologyPolitics, *Utah Law Review*, No: 3, pp. 749-795.

Küçük, M. (2000). Entelektüellerin Tehlikeli Oyunağı: Postmodern, *Modernite Versus Postmodernite*,s. 55-72, Mehmet KÜÇÜK(Der.), Ankara: Vadi Yayınları.

Melucci, A. (1999). Çağdaş Hareketlerin Sembolik Meydan Okuması, Kenan ÇAYIR(Çev.), *Yeni Sosyal Hareketler*, s.81-107. Kenan ÇAYIR(Ed.), İstanbul: Kaknüs Yayınları.

Mouffe, C. (2010). *Siyasal Üzerine*, Mehmet Ratip(Çev.), İstanbul: İletişim.

Mulgan, G. (1995). *Antipolitik Çağda Politika*, Abdullah Yılmaz(Çev.), İstanbul: Ayrıntı.

Pierson, C. (2004). *The Modern State*,London/New York: Routledge.